

GRĂDINA BOTANICĂ DIN SAINT TRIPHON (ELVEȚIA)

ANGELA TONIUC și A. DUFOUR

Abstract

Authors exhibit an interesting Botanical Garden with a mild climate (the minimal temperature — 3.5 °C) situated in the small village, Saint Triphon, of the Swiss district Valais.

There are cultivated the rare and in danger plants, the medicinal herbs, the orchids, the bulbous, the iris, the succulent plant collections and several subtropical plants, about 2,000 species, on 14,000 m. sq. area.

Close and permanent phaeological observations upon all these species are useful the improvement works.

Grădina botanică ieșeană întreține o susținută activitate de colaborare și schimb cu 455 instituții similare din țară și din străinătate. Dintre acestea, ne oprim acum atenția asupra interesantei amenajări botanice particulare de la Saint-Triphon, comuna Ollon, din cantonul elvețian Valais.

Situată pe o colină, la câțiva kilometri de orașelul Aigle, în apropierea cîmpiei Rhonului inferior, sub dealuri cu renumite vii, această Grădină botanică beneficiază de o climă blîndă, ce-i permite să expună în aer liber chiar specii subtropicale, care în Elveția nu rezistă iarna afară.

Aceste condiții ecologice deosebite se datoresc, în cea mai mare parte, protecției realizate de o platformă înaltă de 30 de metri, ce se întinde pe o distanță de 600 m în partea nordică a Grădinii. Spre sud, o altă platformă, mai scundă, contribuie la crearea unui microclimat particular; temperatura minimă, aici este de $-3,5^{\circ}\text{C}$, în timp ce la Aigle este de -15°C .

Meritul de a fi remarcat și valorificat condițiile deosebite ale acestui loc aparține proprietarului, William Aviolaț, care din 1972 a început amenajarea unei Grădini, pe suprafața de 14 000 m², ce a fost deschisă pentru public în anul 1975.

În imediata apropiere se găsesc câteva vestigii istorice, dintre care, cel mai important, un turn, datînd din secolul al XI-lea și vizibil de departe, a fost ales ca emblema.

Terenul, cu numeroase stînci naturale, conservă speciile foioase indigene care creează cadrul natural pentru numeroasele plante de stîncărie cultivate, cu grijă, în locuri special realizate, prin decaparea rocii [1].

Substratul fiind calcaros, de la început se punea problema găsirii unei soluții pentru cultivarea plantelor calcifuge. În urma a numeroase analize și observații s-a constatat că extrem de puțin calcar este solubil și antrenat

de apa, iar prin adăugarea unei cantități apreciabile de turbă, mediul respectiv devine suficient de acid.

Accesul vizitatorilor se realizează pe alei îngazonate și pe poteci ce străbat stîncăria naturală, frapantă prin dimensiunile ei.

În mijlocul grădinii este amenajat un bazin, în oglinda căruia se reflectă virfurile munților apropiați: Dents-du Midi, Dents-Blanches, Dents de Morele și Grand Muveran.

La dispoziția vizitatorilor se află un pavilion încăpător (45 m²) cu iluminare și încălzire proprie, dotat cu bibliotecă și cu tot ceea ce este necesar pentru a se desfășura o conferință sau o lecție practică. Tot aici se păstrează albume cu numeroase fotografii care înfățișează, cronologic, aspecte din diferite etape de organizare, desfășurarea unor fenofaze la colecțiile de plante, cît și grupurile mai importante de vizitatori.

Grădina și-a propus să fie un adevărat muzeu în aer liber, care să conserve plante rare, medicinale, colecții de orchidee tericole, stînjenei, bulboase, suculente și numeroase plante subtropicale. Inventarul floristic însumează acum peste 2000 specii, originare din toate părțile globului.

O atenție deosebită se acordă plantelor rare sau pe cale de dispariție, fiecare fiind cultivată în condiții ecologice corespunzătoare [3, 1]. Printre stînci însoțite prosperă *Mathiola fruticulosa* (L.) Maire ssp. *valesiaca* (Gay ex Gaudin) P. W. Bøll (rară în sudul Europei) și nu departe de ea își tirăște ramurile cu frunze persistente *Lithospermum oleifolia* (Lapeyr.) Griseb. (endemism din Spania). *Erodium guttatum* (Desf.) Willd. (rar în nordul Africii) preferă locuri mai nisipoase, iar *Romneya coulteri* Hary (rară în California) își deschide florile sale albe, mari (10–12 cm în diametru) numai la semi-umbră. Într-o stîncărie cu expoziție nordică, ferilă de razele directe ale soarelui, se găsesc *Ranonda myconi* (L.) Reichenb. și *Haberlea rhodopensis* Friv. (endemice în munții Pirinei și, respectiv, Rodopi) alături de *Phyteuma comosum* L. (rară în sudul Europei).

Din anul 1976, pe plantbanda mărginite de cărări pe ambele părți sînt prezentate 300 plante medicinale și alimentare, care trezesc tot mai mult interesul vizitatorilor. Plantele toxice și dăunătoare (*Aconitum*, *Nerium*) sînt plasate pe o plantbandă înconjurată de un garduț pentru a se atrage atenția asupra pericolului atingerii sau ingerării lor.

Cei mai mulți dintre specialiștii care vizitează Grădina sînt atrași de colecția de orchidee. Începînd din luna aprilie și pînă în luna septembrie pot fi admirate flori de *Orchis*, *Ophrys*, *Cephalanthera*, *Spiranthes*, *Listera*, *Cypripedium*, *Himantoglossum hircinum* (L.) Sprengel, etc.

Aproximativ 10 specii de *Iris* împodobesc stîncăria, înflorind eșalonat din iarnă (*I. unguicularis* Poiret.) și pînă la mijlocul lunii iunie (*I. spuria* L. ssp. *ochroleuca* (L.) Dykes.). Avînd în vedere că genul *Iris*, mai ales în America, este obiectul unor perseverente lucrări de selecție, colecția aceasta are o reală valoare științifică.

În solul ușor al Grădinii botanice din Saint Triphon se dezvoltă foarte bine bulboasele. De exemplu *Narcissus bulbocodium* L., element atlantic de terenuri umede, prosperă aici în teren obișnuit. Diferite specii de *Ornithogalum* (*O. arabicum* L., *O. pyrenaicum* L., *O. umbellatum* L.), *Scilla peruviana* L., *Sprekelia formosissima* (L.) Herb. au înflorire de primăvară, dar sînt foarte apreciate și bulboasele care înfloresc toamna: *Sternbergia colchiciflora* W. et K., *S. lutea* (L.) R. et Sch. și diferite specii de *Nerine*.

Poate cea mai surprinzătoare realizare de aici este cultura unui mare număr de plante exotice, care în mod normal reclamă o climă subtropicală sau tropicală: *Acacia decurrens* Willd. var. *dealbata* (Link.) F. v. Muell., *Arbutus unedo* L., *Chamaerops humilis* L., *Cortaderia argentea* Stapf., *Choisya ternata* H. B. K., diferite specii de *Eucalyptus* și *Musa*, *Mimosa pudica* L., *Olea europaea* L., *Rosmarinus officinalis* L., etc. Citricile altoite, pe lângă faptul că înfloresc și fac fructe apreciate, sînt o incintă pentru mulți vizitatori, care văd aici, pentru prima dată, un lămii plin cu fructe.

Plantele suculente, reprezentate mai ales prin cactuși, petrec iarna afară, foarte sumar protejate. Un exemplar de *Aloe arborescens* Mill. de 6 ani înfloreste abundant în fiecare lună mai.

Toate plantele au etichete metalice cu denumirea științifică și populară. Evidența lor minuțioasă ușurează efectuarea notărilor și a observațiilor fenologice susținute. Este înregistrată, mai ales, comportarea plantelor mai deosebite, de exemplu cele care își încep înflorirea încă din iarnă: *Iris unguicularis* Poiret., *Jasminum nudiflorum* Lindley, *Draba lasiocarpa* Rochel. La altele, florile apar odată cu începerea topirii zăpezii: *Eranthis hyemalis* (L.) Salisb., *Ulex europaeus* L., *U. minor* Roth., *Chimonanthus praecox* (L.) Link., *Viburnum fragrans* Bunge, *Daphne mesereum* L., *Helleborus niger* L., *Hamamelis japonica* Sieb. et Zucc. În ordinea începerii fenofazei înfloritului, talentatul William Aviolat, a desenat, în peniță, după natură, toate plantele ce cresc aici, realizînd un album de o valoare științifică deosebită [2].

Cea mai mare parte a materialului floricol expus este produs, aici, din semințele primite în schimb, sau colectate personal. Cu rezultate foarte bune s-a experimentat semănarea ierboaselor perene, la loc definitiv, în luna martie. La plantele care nu se aclimatizează ușor, semințele se seamănă în cele patru expoziții pentru a se găsi cel mai favorabil loc de dezvoltare.

Plantele anuale sînt semănate eșalonat, pentru a decora stîncăria pînă la sfîrșitul lunii octombrie: *Salvia horminum* L., *Silene armeria* L., *Alyssum maritimum* (L.) Lam., *Iberis amara* L., *Sanvitalia procumbens* L. Dîntre biennale, cele mai apreciate rămîn: *Lychnis coronario* (L.) Desr., *Oenothera suaveolens* Pers., *Dipsacus fullonum* L., *Papaver nudicaule* L.

Întreținerea Grădinii impresionează în mod deosebit de plăcut. Gazonul peluzelor este tuns săptămînal, iar buruienile și alte plante nedorite sînt plivite cu regularitate. De asemenea, sînt îndepărtate în timp util, florile plantelor care se hibridează ușor și înaintea coacerii semințelor se rup înflorescențele plantelor ce se autoînsămîntează abundant. În luna noiembrie majoritatea plantelor sînt acoperite cu un strat de turbă, de 2—3 cm groșime, iar cele mai sensibile (de exemplu *Dahlia*), cu un strat de 10 cm. Ulterior, turba se udă abundant pentru a se țasa și a se imbiba bine cu apă, operațiune ce se repetă și a doua zi. Astfel turba înlocuiește zăpada, care la Saint Triphon, este puțină.

Activitatea de recoltare a semințelor este susținută (din luna mai pînă în noiembrie) și executată cu foarte mare atenție. Anual apare un catalog de semințe cu aproximativ 600 de taxoni oferite pentru schimbul intern și internațional [5].

Pentru popularizarea Grădinii s-a editat ghidul acesteia [1] iar o vitrină așezată în gara Aigle, informează publicul asupra mersului înfloririi prin fotografii schimbate săptămînal. Emisiunile de radio, ziarele locale, cinecluburile au făcut repetate prezentări ale acestei amenajări deosebite.

Conducătorul Grădinii, membru al Societății amatorilor de grădini alpine din Franța (SAJA), este mereu dispus să împărtășească din munca și experiența sa, fie prin conferințele pe care le ține în diferite colective, fie prin bogata corespondență ce o întreține.

Din anul 1975, numeroșii vizitatori care vin să cunoască Grădina, permanent și gratuit, sînt conduși cu însuflețire de cel care a gîndit-o și amenajat-o. Aceștia, uimiți de deosebitele realizări îndeplinite doar de un singur om, William Aviolat, consemnează gînduri emoționante în cartea de impresii.

LE JARDIN BOTANIQUE DE SAINT-TRIPHON

R é s u m é

Il y a un intéressant Jardin botanique près d'un petit village, Saint-Triphon, du canton Valais, dans un cadre original qui offre un climat particulier à cette région de la Suisse. Sur un pâturage avec rocailles naturelles, le propriétaire, W. Aviolat, a commencé, en 1972, l'aménagement du Jardin qui, en 1975, a été ouvert tout l'année et gratuitement pour les visiteurs.

Sur le terrain de 14 000 m.c. il y a un musée insolite vivant en plein air avec des collections soigneusement étiquetées et cataloguées : les plantes rares, les médicinales, les orchidées, les iris, les annuelles, les bisannuelles, les bulbeuses, les exotiques, les cactus, deux mille espèces du monde végétale.

Toutes ces plantes sont sujets pour minutieuses observations phénologiques et une réserve précieuse pour la conservation et la protection de la nature.

B I B L I O G R A F I E

1. AVIOLAT, W. — *Le Jardin de Saint-Triphon*. Imprimerie J. Magnenat, Laussane, 1978.
2. AVIOLAT, W. — *Flore de Saint-Triphon*. Imprimerie J. Magnenat, Laussane, 1980.
3. LANDOLT, E., CORBAZ, R. — *Notre flore alpine*. Imprimerie Populaire, Genève, 1963.
4. TUTIN, T.G. et ALL. — *Flora Europaea*, T. 1—5, Cambridge, 1964—1980.
5. * * * — *Liste des graines récoltées au Jardin botanique de Saint-Triphon, Suisse, 1981*.